

‘... en netten vol ving hij’

Een volwassen kinderlied

Liedbespreking

In *Liedboek - Zingen en bidden in huis en kerk* is in de rubriek ‘Epifaniëntijd’ als Lied 532 ‘De visser ging uit vissen’ opgenomen. Aan Marja van der Ploeg vroeg de redactie een compositie bij deze melodie te schrijven. Een portret van Van der Ploeg, haar compositie en deze liedbespreking vormen weer het vertrouwde drieluik in dit blad.

Jeroen de Haan

Hans Bouma dichtte bij Lucas 5: 1-11, het verhaal waarin Jezus visser Simon aanspoort om in dieper water te gaan vissen, een liedtekst waarbij Marijke Bleij-Pel een melodie componeerde. Het is in het Liedboek het enige lied van dit duo. De perikoop staat volgens het gemeenschappelijk leesrooster in het C-jaar genoteerd op de vijfde zondag van Epifanie, en volgens het luthers leesrooster op de vijfde zondag na Trinitatis.

In deze liedbespreking behandel ik kort de liedtekst. Omdat de biografie van Marijke Bleij-Pel in zowel de biografische gegevens in *Zingend Geloven* als op de website *Liedboekcompendium* summier is, zocht ik contact met haar. Met deze bijdrage wordt een omvangrijker verhaal over haar werkzame leven bekend.

De liedtekst

Bij bijbelliederen waarbij in de verwijzing naar de bijbeltekst de aanduiding ‘bij’ staat, is de dichter vrijer met de tekst omgegaan dan wanneer er ‘naar’ staat. In dat geval blijft de dichter dichtbij de bijbeltekst, om er als het ware een berijming van te maken. Hans Bouma dichtte in dit geval een kinderlijk eenvoudige tekst bij Lucas 5: 1-11.

Wie de tekst uit het evangelie naast deze liedtekst houdt, neemt de dichterlijke vrijheden direct waar. Want in het evangelie wordt niet gesproken over ‘happen naar het woord’, niet over ‘spartelen’ en ‘snakken’. Maar beeldend is het wel. In de eerste strofe wordt de tekst vanaf vers 4 aangehaald

waarin Jezus spreekt: ‘Ga naar dieper water en zet uw netten uit om te vissen’. De visser deed wat Jezus zei. Het levert hem volle netten op.

In de tweede strofe is ‘de visser gevangen en hapt hij naar het woord’. Dat is een verwijzing naar de tweede helft van vers 5: ‘maar op uw woord zal ik de netten uitzetten’. Alhoewel de dichterlijke vrijheid van ‘happen’ kan overkomen als alledaags en niet-bijbels taalgebruik, is het mijns inziens een speelse verwijzing naar het happen naar aas zoals vissen doen.

In de derde strofe spartelt de visser tegen, maar Jezus houdt hem vast. Deze strofe grijpt terug op vers 3 ‘en (Jezus) vroeg hem de zee in te gaan, niet ver van de oever’. De tegensparteling van Simon kan ik me vanuit zijn perspectief voorstellen. Want wie is nu de beroepsvisser? Jezus of hijzelf? Maar Jezus houdt hem vast, wat wil zeggen dat Jezus’ gezag de overhand heeft.

In de vierde strofe wordt naar Simon Petrus verwezen als ‘grote visserman’. Jezus zet Simon Petrus in om mensen te vangen als ‘vis die vissen kan’.

In de vijfde strofe wordt verwezen naar vers 3: ‘Hij zette zich neder en leerde de schare van het schip uit.’ Bouma’s woordspeling ‘een zee van mensen’ refereert speels aan ‘een grote menigte vissen’ zoals te vinden in vers 6. Met de mensenzee die ‘snakt naar het woord’ creëert Bouma het beeld dat zij niet zonder kunnen. De met een vraagteken eindige slotzin ‘wie zet zijn arbeid voort?’ versterkt dat beeld.

De laatste strofe geeft antwoord op die vraag: ‘zijn naam is Simon Petrus, een visser op het land’.

De bijbeltekst

Wanneer Bouma in de eerste strofe dicht ‘hij deed wat Jezus zei’, verwijst hij daarmee naar vers 4 ‘Ga naar dieper water en zet uw netten uit om te vissen’. Daarmee zegt de evangelist dat Jezus Simon uitnodigt om mee te gaan naar Messiaanse diepte.

Deze perikoop uit Lucas 5 kent parallellen, want ook Matteüs en Marcus¹ schrijven erover. Een verschil tussen Lucas en de andere twee evangelisten is dat zij voor ‘vangen’ een werkwoord gebruiken dat gebruikt wordt voor het vangen van vissen. Lucas kiest in het Grieks een ander werkwoord dat neerkomt op ‘levend nemen’ of ‘levend vangen’. Anders gezegd: ‘tot leven brengen’; mensen een beter leven geven. Hiermee wordt de kern van dit verhaal duidelijk: Simon Petrus krijgt de taak mensen weg te vangen uit de duisternis van het leven.

¹In Johannes komt dit verhaal voor in een gewijzigde vorm en op een ander moment. Bij Johannes zijn andere accenten te zien. De opdracht ‘vissers van mensen’ te worden, ontbreekt daar.

Over de componist

Marijke Bleij-Pel werd in 1937 geboren in Bodegraven, waar haar vader in de periode 1936-1938 predikant was van de evangelisch-lutherse gemeente. Na Bodegraven diende ds. Cornelis Pel van 1938 tot 1945 de lutherse gemeente in Nijmegen en verhuisde tenslotte naar Amsterdam waar hij tot aan zijn emeritaat, in 1975, zou blijven. Cornelis Pel gaf in Amsterdam leiding aan de bouw van een nieuwe kerk. Mede door zijn inspanningen kon in februari 1957 de Evangelisch-Lutherse Augustanakerk² ingewijd worden.

In die vijftiger jaren dirigeerde Marijke Pel als achttienjarige verschillende koren, waaronder het kinderkoor in de Augustanakerk. Hiervoor was zij door haar vader gevraagd. Dit kinderkoor ontstond nadat zo'n vijftig kinderen zich meldden na de vraag wie er mee zou willen zingen in een koor.

In die jaren ging Marijke in Amsterdam muziekwetenschap studeren bij Bernet Kempers (1897-1974). Het was een studie die toen nog in de kinderschoenen stond. Via Kempers kwam zij in contact met hoogleraar Jos. Smits van Waesberghe (1901-1986). Kempers en Smits van Waesberghe worden gezien als grondleggers van de muziekwetenschappen in Nederland. Na verloop van tijd werd Marijke Pel assistent van Smits van Waesberghe, waardoor ze tijdens haar studie vooral met oude muziek in aanraking kwam.

Rond haar twintigste verloofde zij zich met Wonno Bleij. Zij trouwden en kregen kinderen. Hierdoor stopte zij, zoals dat voor vrouwen gebruikelijk was in die tijd, met haar studie. Maar zij bleef dirigent, met name van de kinderkoren en veelal in de Augustanakerk.

De ontwikkelingen op het gebied van de kinderkoren waren nieuw, want ze bevonden zich nog in een pril stadium. Er was dan ook nog nauwelijks muziek voor kinderzang. Marijke schreef ze dan maar zelf, en zo ontstonden specifiek voor kinderkoor bedoelde melodieën.

Over de moeilijkheidsgraad hoefde zij niet veel na te denken, want hoewel de kinderen geen noten konden lezen, werden voorgezongen melodieën heel snel aangeleerd.

Een unicum in die tijd was dat het kinderkoor, waarvan de kinderen acht en negen jaar oud waren, in de Augustanakerk in toga zong. Opvallend genoeg bleken de kinderen mooier te zingen wanneer ze een toga droegen. Mogelijk was dat omdat je in toga 'iets meer' voorstelt dan in je gewone kleren. Immers, deze ongeveer veertig kinderen verzorgden de zang in de kerk – en dát was wat! Ze liepen ook, duidelijk in het zicht van de ruim 400 kerkgangers, door het middenpad van de relatief nieuwe Augustanakerk naar voren om daar hun plek in te nemen. Duidelijk voelden deze kinderen de verantwoording voor wat zij deden.

Marijke Bleij-Pel in de zeventiger jaren.
Foto (ook de foto rechts) uit privécollectie

Vanwege haar werkzaamheden in de kerkmuziek bezocht Marijke Bleij-Pel met regelmaat Duitsland waar zij zich te goed deed aan de kerkmuzikale tradities die daar hoogtij vierden. Met name componisten als Ernst Pepping en Siegfried Reda maakten grote indruk op haar. Die ervaringen nam zij mee naar Nederland.

Na haar vertrek uit de Augustanakerk werd zij opgevolgd door cantor-organist Niek Hermanides, waarmee zij in genoemde kerk al vaak samenwerkte. Haar werkzaamheden waren inmiddels aan het verschuiven; vanaf 1962 was ze betrokken bij de kinderdiensten van het IKOR, wat later de IKON zou gaan heten. Samen met haar man Wonno en organist Niek Hermanides verzorgde zij de tweewekelijkse kinderdiensten voor de radio. De liefde van deze mensen voor het verzorgen van deze kinderdiensten was groot.

In de jaren zeventig raakte ook Wim Kloppenburg bij de diensten betrokken, aanvankelijk als organist, later ook als programmamaker van de series 'Klok en klepel' en 'Wat er niet in het Liedboek staat'. De liederen werden besproken door Wonno en Wim en gezongen door de kinderen onder leiding van Marijke. In deze periode kwamen ook cantorijen in Amsterdam-Zuid onder haar leiding te staan.

In 1981 eindigden haar werkzaamheden voor de IKON. Van 1984 tot 2004 werkte zij voor de *Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied* en was onder andere redacteur van de serie *Zingend Geloven*. Momenteel geniet Marijke in Amsterdam van haar pensioen.

Totstandkoming van de melodie

De melodie van dit lied is voor het eerst te vinden in deel 6 van de serie *Zingend Geloven*. Het uit 1998 daterende voorwoord in dit deel valt ongeveer samen met het ontstaansjaar van deze melodie.

Het proces om nieuwe liederen te creëren, als aanvulling en

²Sinds 2015 is het gebouw niet meer als kerk in gebruik en omgebouwd tot 'Augustanahof' met daarin sociale huurwoningen.

vervolg op het *Liedboek voor de kerken* (1973), ging als volgt. Er werd een tekst aangeleverd en alle componisten werd gevraagd anoniem er een melodie bij te componeren. Daarop werden deze melodieën, nog steeds anoniem, onder alle redactieleden verspreid. Ieder redactielid kende punten toe aan de melodieën en al naar gelang de score werd de melodie bij de tekst aangewezen. Zo ging het ook met de melodie van Bleij-Pel bij Bouma's tekst 'De visser ging uit vissen'.

Marijke Bleij-Pel trachtte een zo speels mogelijke melodie te componeren, bedoeld voor kinderen. Deze melodie vond haar weg naar de bundels *Zingend Geloven* deel 6 en 7, waarin het lied met respectievelijk de nummers 74 en 70 werd opgenomen. In 2013 werd dit lied opgenomen in het *Liedboek - Zingen en bidden in huis en kerk*.

In de bundels *Zingend Geloven* is aangegeven dat het lied tot aan de slotregel door (kinder)koor gezongen kan worden, waarna de laatste regel door allen gezongen wordt. Deze verdeling verklaart de tekstherhaling van de voorlaatste regel. Ook in muzikaal opzicht geeft dit een sterkere werking dan wanneer het gehele lied zonder deze afwisseling wordt uitgevoerd, zoals genoteerd in het *Liedboek*.

In het *Commentaar bij Zingend Geloven 7* suggereert men MM = 120 voor de kwartnoot, waardoor de melodie een licht karakter krijgt.

De structuur

De eerste en derde regel zijn aan elkaar gelijk, met dit verschil dat de derde regel een kleine terts hoger inzet. De tweede regel, die de eerste en derde met elkaar verbindt, zet de melodie 'open' op de subdominant van de toonsoort d-klein. Nadat in de derde regel de melodie –net als in het slot van iedere regel– opnieuw wordt 'opgezet' maar nu op de dominant van d-klein, vervolgt de melodie van de noot 'a' haar weg naar de vierde regel. Aan het einde daarvan is het slot van de melodie al voelbaar 'in zicht'. De laatste regel begint

op de tonica en maakt een kwintsprong om vervolgens vandaar uit stapsgewijs af te ronden richting de tonica.

De ritmiek ontleende Bleij-Pel aan die typische jaren zestig en ze refereerde daarbij aan de bekende melodie van Tera de Marez-Oyens, 'Zo lang er mensen zijn op aarde'. Zowel in Bleij-Pels melodie als in genoemde melodie van De Marez-Oyens is er in sommige regels sprake van 'swingende' ritmiek.

In het *Liedboek* is een zetsfout opgetreden waardoor de slotnoot is genoteerd als een noot die drie tellen duurt. Dat is onjuist. In volgende drukken wordt deze zetsfout hersteld.

De 'IKON-kinderen' tijdens één van hun jaarlijkse uitstapjes. Daarbij hoorde ook altijd een zangopname in een bijzondere kerk. Op 27 mei 1978 vond dit uitstapje plaats naar de Sint-Walburgiskerk in Zutphen.

Tenslotte

Dankzij Bouma's taalgebruik is een goede tekst ontstaan die voor kinderen te begrijpen is. Dankzij de luchtige melodie van Bleij-Pel is er een aansprekend kinderlied ontstaan.

Overigens heb ik van 'kinderlied' nog steeds geen sluitende definitie kunnen formuleren. Wel vind ik een voorwaarde dat een kinderlied door jong en oud gezongen moet kunnen worden. Kinderen dienen (altijd!) serieus genomen te worden, ook in de kerk en ook in het lied. Voor hen dus geen infantiele teksten en kinderachtige melodieën.

Dit kun je gerust een volwassen kinderlied noemen. De componist wist dankzij haar arbeid de tekst goed te 'vangen'... @

Dank aan Bob Becking, emeritus hoogleraar voor Bijbel, Religie en Identiteit van de Universiteit Utrecht, en aan Wim Kloppenburg, kerkmusicus en hymnoloog, voor het deels meelesen en voor de correcties en aanvullingen. Barbara Bleij ben ik erkentelijk voor de assistentie.